

Advies AHOVOKS aan de Vlaamse Regering – 15/5/2019

Curriculumdossier eerste graad A-stroom

Decretaal kader

Op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 4 mei 2018 betreffende curriculumdossiers en leerplannen in het onderwijs stelt AHOVOKS hierbij zijn advies voor met betrekking tot het curriculumdossier voor de 1ste graad A-stroom zoals officieel ingediend op 6 mei 2019 door de onderwijsverstrekkers. In dit advies bespreekt AHOVOKS de zes criteria opgenomen in artikel 5 van het desbetreffende besluit van de Vlaamse Regering alsook de vormvereisten omschreven in bijlage 1 bij dit besluit.

De belangrijkste wijzigingen in het curriculumdossier voor de 1ste graad A-stroom van 6 mei 2019 t.o.v. van de versie van 6 februari 2019 zijn:

- Toevoeging van doelen voor de basisopties 'Freinetpedagogie' en 'Topsport' en koppeling van deze doelen aan de sleutelcompetenties;
- Correcties in de rubrieken 'specifieke toelatingsvoorwaarden' en 'studiebekrachtiging';
- Kleine wijzigingen aan enkele doelen van de basisopties.

In de leeswijzer zijn volgende elementen toegevoegd t.o.v. de versie van 6 februari 2019:

- Bijkomende toelichting bij de wijze van formulering van de doelen van de basisopties;
- Toelichting bij de basisopties 'Freinetpedagogie' en 'Topsport';
- Beperkte toevoegingen bij de duiding van enkele doelen van de basisopties.

Statuut curriculumdossier en leeswijzer

AHOVOKS heeft een advies geformuleerd op basis van het curriculumdossier én de bijgevoegde leeswijzer. De ingediende leeswijzer is volgens de voetnoot op p. 1 een bijlage bij het curriculumdossier. AHOVOKS beschouwt de leeswijzer bij het curriculumdossier voor de eerste graad A als een integraal onderdeel van het curriculumdossier voor het structuuronderdeel A-stroom. AHOVOKS gaat ervan uit dat voor onderwijsdoorlichting en leerplanontwikkeling de leeswijzer integraal deel uitmaakt van het curriculumdossier en bijgevolg juridisch hetzelfde statuut heeft als het curriculumdossier zelf.

De werkwijze van generiek geformuleerde doelen in het curriculumdossier en een leeswijzer in bijlage wordt beargumenteerd vanuit het onderscheid tussen de basisopties en de onderliggende pakketten, waarbij de pakketten nog een verdere concrete vertaling zouden krijgen. Daarnaast wordt ook de observerende en oriënterende rol van de basisopties als verantwoording gegeven voor de generiek geformuleerde doelen van de basisopties.

Deze werkwijze is niet erg transparant en gebruiksvriendelijk. Enerzijds beantwoorden generiek geformuleerde doelen, zoals in het curriculumdossier voor de A-stroom opgenomen, niet aan alle kwaliteitseisen met betrekking tot evalueerbaarheid en coherentie, anderzijds zorgt het werken met een curriculumdossier en leeswijzer ervoor dat gebruikers de nodige informatie op verschillende plaatsen moeten zoeken en zelf samenbrengen.

AHOVOKS adviseert om voor de curriculumdossiers van de 2de graad, 3de graad en Se-n-Se deze werkwijze niet te hanteren. Het is beter om voor deze structuuronderdelen de doelen duidelijk, competentiegericht en evalueerbaar te formuleren zoals dit ook gebeurt voor de eindtermen en specifieke eindtermen van het secundair onderwijs. De doelen voor het beroepsspecifieke gedeelte, namelijk de doelen die leiden tot een of meer beroepskwalificaties, zijn immers gerichte en te bereiken doelen en hebben geen observerende en oriënterende rol. Een mogelijkheid voor de formulering van de doelen van het beroepsspecifieke gedeelte in de 3de graad dubbele finaliteit en arbeidsmarktfinaliteit en Se-n-Se is de integratie van de standaardtrajecten dual in het curriculumdossier. Deze werkwijze biedt verschillende voordelen en efficiëntiewinsten: er zijn reeds tientallen standaardtrajecten dual ontwikkeld, de doelen zijn competentiegericht en evalueerbaar geformuleerd, de inhoud is reeds afgestemd tussen onderwijsverstrekkers en sectorale partners, de overheid heeft de kwaliteitsbewaking van proces en product reeds opgenomen en de standaardtrajecten maken een gewone en duale leerweg mogelijk.

Vormvereisten

De vereiste rubrieken zijn opgenomen zoals vermeld in bijlage 1 van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende curriculumdossiers en leerplannen in het onderwijs.

Criterion 1: het curriculumdossier is in overeenstemming met de vigerende decreet- en regelgeving met betrekking tot de onderwijsdoelen; in voorkomend geval worden de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands en de specifieke eindtermen letterlijk opgenomen.

Alle onderwijsdoelen uit bijlage 1 van het decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs - goedgekeurd door het Vlaams parlement op 5 december 2018 - zijn letterlijk opgenomen in het curriculumdossier. Bij sleutelcompetentie 2 'Competenties in het Nederlands' ontbreekt de titel van de bouwsteen 'Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren' (pagina 13 van het curriculumdossier) . Het gaat hier wellicht om een vergetelheid.

Ook de vermelding van statuut en sleutelcompetentie is opgenomen bij elk onderwijsdoel.

De expliciete link tussen de transversale eindtermen van de sleutelcompetenties 'leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken', 'digitale competentie en mediawijsheid', 'ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties' en 'sociaal-relationale competenties' en de inhoudelijke eindtermen zoals vermeld in bijlage 1 van het decreet, wordt gemaakt in het curriculumdossier.

De samenhang van de transversale eindtermen van de sleutelcompetenties 'competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid', 'burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven', 'cultureel bewustzijn en culturele expressie' met inhoudelijke eindtermen van meerdere sleutelcompetenties zoals vermeld in artikel 3, 3°, van het decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs wordt niet geduid in het curriculumdossier. We veronderstellen dat dit in de leerplannen zal worden uitgeklaard. Hierdoor zal de onderwijsinspectie zich voor de doorlichting niet kunnen beperken tot het curriculumdossier maar ook de afzonderlijke leerplannen moeten hanteren.

De indieners van het curriculumdossier hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om differentiële doelen toe te voegen.

In het curriculumdossier voor de eerste graad A-stroom is er een koppeling gemaakt tussen de doelen van de basisopties en de sleutelcompetenties. Uit de analyse van AHOVOKS (zie bijlage 1 kruistabel A-stroom) besluiten we dat elk doel van een basisoptie is gekoppeld aan minimum één sleutelcompetentie. We zien dat de koppeling vooral gebeurt met de inhoudelijke sleutelcompetenties, dit is ook logisch aangezien de basisopties een inhoudelijk oriënterende functie hebben. De samenhang is toegelicht in de leeswijzer bij het curriculumdossier.

[Criterium 2: het curriculumdossier is in overeenstemming met de vigerende decreet- en regelgeving met betrekking tot de kwalificatiestructuur](#)

Dit criterium is niet van toepassing op de eerste graad A-stroom.

[Criterium 3: het curriculumdossier bevat geen doelen die tegenstrijdig zijn met doelen die het Vlaams Parlement heeft vastgelegd](#)

De bijkomende doelen zijn niet tegenstrijdig met de doelen die het Vlaams Parlement heeft vastgelegd.

[Criterium 4: wanneer het curriculumdossier inhoudelijk afwijkt van de erkende beroepskwalificaties, kan dit uitsluitend mits het voorafgaande akkoord van de betrokken sector](#)

Dit criterium is niet van toepassing op de eerste graad A-stroom.

criterium 5: de andere doelen dan de doelen die het Vlaams Parlement heeft vastgelegd, die in het curriculumdossier zijn opgenomen, zijn evalueerbaar, coherent en haalbaar

In de leeswijzer bij het curriculumdossier wordt de rol van de basisopties gekoppeld aan consequenties voor de formulering van de doelen van de basisopties. De observerende en oriënterende rol van de basisopties en de organisatorische aspecten van de pakketten binnen de basisopties motiveren volgens de indieners volgende consequenties voor de formulering en invulling van de basisopties:

- geen inhoudelijke kennisafbakening;
- bijkomende verruiming of verdieping van de basisvorming;
- generieke formulering van de doelen.

De motivering voor deze consequenties is terug te vinden op p.5-6 van de leeswijzer. Deze keuze van de indieners heeft een impact op de beoordeling van criterium 5 en in het bijzonder op de evalueerbaarheid van de doelen van de basisopties.

Criterium evalueerbaarheid

Het criterium evalueerbaarheid wordt op basis van volgende indicatoren beoordeeld:

- de doelen van de basisopties zijn eenduidig interpreteerbaar;
- de doelen van de basisopties worden indien nodig afgebakend (bv. doelgroepgerichtheid, context, complexiteit, ...).

We stellen vast dat de wijze waarop de doelen van de basisopties geformuleerd zijn niet steeds een eenduidige interpretatie van deze doelen mogelijk maakt wat bijgevolg ook moeilijkheden geeft m.b.t. de evalueerbaarheid ervan.

De doelen van de basisopties zijn generiek omschreven zonder concrete afbakening naar context, doelgroepgerichtheid, ... wat de interpreteerbaarheid bemoeilijkt. Voor bepaalde doelen kan de reikwijdte, de breedte of het niveau van de invulling niet eenduidig afgeleid worden. In de leeswijzer worden sporadisch elementen van afbakening en contextualisering toegevoegd. Het is een gemiste kans om in het curriculumdossier zelf een systematiek van afbakening en contextualisering van de doelen van de basisopties op te nemen.

De handelingswerkwoorden voor de doelen van de basisopties zijn niet steeds even zorgvuldig gekozen. Zo wordt bv. het handelingswerkwoord 'begrijpen' regelmatig gehanteerd, een handelingswerkwoord dat voor de formulering van de eindtermen vermeden wordt omdat het geen 'vaststelbaar' gedrag aanduidt en hierdoor onvoldoende 'interpreteerbaar' is. Een goed begrip van de handelingswerkwoorden is belangrijk voor de eenduidige interpreteerbaarheid en evalueerbaarheid.

criterium coherentie

Het criterium coherentie wordt op basis van volgende indicatoren beoordeeld:

- de doelen van de basisopties zijn duidelijk gelinkt aan een basisoptie;
- de doelen van de basisoptie sluiten aan bij het observerend en oriënterend karakter van de basisoptie;
- de doelen van de basisoptie onderscheiden zich van de eindtermen.

Een beschrijving van de context die eigen is aan de basisoptie ontbreekt. Aangezien de basisopties niet beschreven zijn, is het niet mogelijk om na te gaan of de doelen van de basisopties een coherent geheel vormen voor de betreffende basisopties.

In de leeswijzer wordt beknopt beschreven hoe de doelen van de basisopties zich verhouden tot de eindtermen van de basisvorming. Voor sommige doelen van de basisopties biedt deze extra informatie enige verduidelijking naar verdieping of verbreding. Voor andere doelen blijft het onderscheid met de basisvorming onduidelijk. Dit is onder meer het geval voor de doelen m.b.t. ICT-vaardigheden en sociale en communicatieve vaardigheden, beide transversale eindtermen in de basisvorming.

Het oriënterend karakter van de basisopties zou versterkt kunnen worden door het opnemen van doelen die focussen op het verkennen van eigen talenten, mogelijkheden, motivatie en interesses in relatie tot een basisoptie(s) en op het maken van een gemotiveerde studiekeuze voor de 2de graad. Onderstaand is een suggestie van AHOVOKS voor dergelijke oriënterende doelen opgenomen. Deze zouden aan alle basisopties van de A-stroom kunnen worden toegevoegd, in samenhang te lezen met een omschrijving van de basisopties.

De leerlingen verkennen hun eigen talenten, mogelijkheden, motivatie en interesses met betrekking tot de gekozen basisoptie en inhoudelijk aansluitende basisopties (analyseren)

De leerlingen reflecteren over hun gemotiveerde studiekeuze voor de tweede graad secundair onderwijs (evalueren)

criterium haalbaarheid

Het criterium haalbaarheid wordt op basis van volgende indicatoren beoordeeld:

- de doelen van de basisoptie zijn realiseerbaar voor de doelgroep van de A-stroom.

De wijze waarop de doelen van de basisopties geformuleerd zijn en het concept dat de indieners hierbij gehanteerd hebben maakt een beoordeling van de haalbaarheid moeilijk, zowel in positieve als in negatieve zin. In de leeswijzer op p. 2 wordt aangegeven dat de doelen van de basisopties een bijkomende verruiming of verdieping inhouden t.o.v. de basisvorming en hierdoor een hoog ambitieniveau hebben.

Algemeen

Aangezien de basisopties pas geïmplementeerd worden in het tweede jaar van de eerste graad is het een optie om de doelen van de basisopties in het curriculumdossier voor de A-stroom zelf duidelijk, competentiegericht en evalueerbaar te herformuleren – al dan niet in samenwerking met de administratie - rekening houdend met de opmerkingen onder criterium 5. Op deze manier kunnen de doelen tegemoet komen aan de kwaliteitseisen met betrekking tot evalueerbaarheid en coherentie en wordt het curriculumdossier een transparant en meer gebruiksvriendelijk instrument.

Criterium 6: de andere doelen dan de doelen die het Vlaams Parlement heeft vastgelegd, die in het curriculumdossier zijn opgenomen, houden rekening met de beschikbare onderwijstijd, de materiële voorzieningen en de organisatorische mogelijkheden van de scholen

In de regelgeving is het aantal uren voor de realisatie van de doelen van de basisopties vastgelegd op 5 uur per week. Deze doelen staan de realisatie van de eindtermen en eindtermen basisgeletterdheid vastgelegd in het decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs dan ook niet in de weg. Naast de doelen van de basisopties zijn geen bijkomende doelen in het curriculumdossier opgenomen.